

בשוב אלינו "מלך נער"*

מאת ירדנה הדס

שנים רבות לאחר מותה של המתרגמת והסופרת המחוננת מיירי דור ("ביברו של עולם"), חוזר אלינו הספר, שתרגמה למעננו.

"מלך נער" הוא אחיו הספרותי של "המלך מתיא" מאת יאנוש קורצ'אק. הוא אף מבחינות רבות — רעו של "הנסיך הקטן", יציר רוחו של אנטואן דה־אקזיפרי. הוא גם מבשר במידה מרובה את הופעתם הספרותית של כל הנסיכים והנסיכות, הנכספים לחברת ילדים והחשים עצמם בודדים בארמון הנשיא, בו נגזר עליהם לגור (כמו הנסיכה הקטנה ב"יונה לבנה" מאת א' פאפיק).

המלוכה מעיקה על הנער הקטן:

"...מכורבל הוא בצוארון, הלוחץ את גרונו נוראות ובמין זיג שחור ומציק. ולא עוד, אלא

שעוד עונדים עליו רביד של אותות כבוד, המנוחך לנער קטן. מחופש למוֹת רוחו, יסעד

ללא תיאבון..." (עמ' 21—22).

והארמון?

"אטום הוא ארמון המלוכה ורוח רהב ואימה חופפת עליו... על אף קישוטי הקירות, שרדו בו מן האימה והמסתורין. הארמון לוחט בקיץ וקופא בחורף. ריח מערות, קברים ורקב עומד בו..." (עמ' 27).

בעוד מוטיב המלוכה המעיקה (על הילד־המלך או הנסיך) שולט כאן, מצוי בספר רנו, כלייט־מוטיב, עניין הקור והסגירות שבהיכלות המלכים:

סיפורו של אנדרה ליכטנברגר אינו משחרר את הילד־המלך מן המלוכה. גורלו הטיל עליו לשאת את הכתר הכבד על ראשו הצעיר והעיף, והוא לא יברח מן המערכה. מילות הסיום של הספר הן: "הוא יילחם עד נשימתו האחרונה. גם חיה יחיה ומלוך ימלוך".

* על ההדפסה המחודשת של "מלך נער" מאת אנדרה ליכטנברגר, תרגמה מצרפתית: מיירי דור, הוצאת ספרים קרני בע"מ, ציורים: יוסי שטרן. מהדורה ראשונה: תשי"ג. מהדורה שניה: תשל"ט.

1. ראה הערך "דור, מיירי", — "עולם צעיר", אוריאל אופק, "מוסדה".

2. ראה: י"ל פרץ: "בין שני הרים"; וכן דמוי ההשכלה כאור קר ב"שלשלת הזהב" שלו מערכה שלישית.

הוא ימלוך — ובודאי יצליח. במידת מה, לפחות, לשנות את העולם. הוא יביא שלום למדינתו הקטנה, פנוניה. הוא יקצץ ידיה של מפלצת המלחמה. הוא יפסיק את ההוצאות-להורג.

כך אנו מאמינים, בקראנו את הפרקים על מעשיו הראשונים, בעודו ילד, הנתון ל"צבת המשמעת והחוק", כדברי טשרניחובסקי.

מה מעניק למלך-הנער את כוחו? הרי זקוק הוא לחיזוקים מרובים. הרי הוא ילדם של הרוזנות (מורשת אביו) והבגיזה (מורשת אמו)... הרי הוא, ככל אחיו הספרותיים הקטנים, חייב להקים עולם חדש וטהור! כיצד יעצור כוח, והוא קטן וחלש ותמים? כיצד יגבור על הצדדים האפלים שבנפשו הוא?

המענה, אותו נותן לנו הספר, הוא: למלך מיכאל הקטן — ידידים. כל אחד מהם מעניק לו יסוד, אותו חסר הוא בבית המלוכה, בו נולד וגדל:

אומנתו, ברברה, מעניקה לו אהבת אם; כלבתו, נלי, מלמדת אותו שמחת חיים; הילדה האמריקאית, לילי, מפגישה אותו עם יופיים וליקוייהם של חיים אחרים, חדשים, מנוערים ממסורת; הזקנה האצילית מבית-דיסטן מייצגת את הגינותה ותרבותה של אירופה, שאיננה עוד; הרופא הזקן, דוקטור בונר, מאפשר לו יציאה זמנית אל מחוזות האור, מהם יוכל לצפות על עצמו ועל תפקידו מרחוק; ראש הממשלה הזקן, סטורק, בן העם, עתיד לשוב. הוא יהיה לו למיכאל, ידיד בוגר ואב גם יחד.

לא ארוכה היא רשימת הידידים, אך יש בה גוונים הרבה. קשה דרכו של המלך הקטן. אין הוא יכול לנטוש את כסאו (כמעשה אמו) או לטרוף נפשו בכפו (כדרך כמה מאבותיו), אם כי הוא מתנסה בפיתויים של פתרונות אלה. עליו לשנות את המציאות הפגומה.

חוד הביקורת כלפי המציאות מרוכך לא במעט בעזרת התיאורים הרגישים, המביאים אותנו אל המומנטים, הנוגעים אל הלב במיוחד. הלא הם רגעי התבגרות-התגברותו של מיכאל: "הפגישה" (עמ' 129—132) — פרק קצר, בעל עוצמה נובלית עזה, המתאר כיצד נזדמנו מיכאל ואמו פנים אל פנים וכיצד מבליג המלך הצעיר על נטיית לבו. אנו רואים בהתעצמות כוחותיו הנפשיים, גם בשימו קץ ליסוריו של חתול-חוצות גוסס (עמ' 149—151), בהחלטיות, ברחמים ובאורח מהיר, מתון ואיתן גם יחד.

הספר מצטיין ברגישות, באהבה לילדים, ברגשי כבוד לאדם הבוגר והצעיר גם יחד, בערכיות אנושית, בפיכחון. כל אלה עושים אותו אמין.

שמחתי לחזור ולראותו, לאחר שאזל מן השוק, נעלם וכמעט שנשכח. טוב יהיה, אם יובא — במסגרת קריאה מונחית או בקריאה בהמשכים, אל תלמידיו שבכיתות הבינוניות והגבוהות.

3. בכתות הבינוניות ניתן להשתמש, כעיסור פירוטי לנושא זה, בשירה של אנדה עמיר, "לוי הייתי מלך",

— "אני שר מאושר", א' עמיר, מסדה, עמ' 42.